

RENDSZERNYUGDÍJ, VAGY MEGREFORMÁLT NYUGDÍJRENDSZER?

A SZEF AKADÉMIA ötödik akadémiai napján, 2016 április 23-án a ma aktív korosztályok várható nyugdíjával foglalkoztunk. Arra törekedtünk, hogy a nyugdíjrendszer kikerülhetetlen reformjáról évek óta folyó vitából kiválogassuk a valós tényeket, és a jövőre vonatkozó reális célokat, terveket. Ezeket a prezentációkban részletesen szemléltették is az előadók. A teljes anyag itt ismerhető meg: www.szefakademia.hu

Vitáinkban az alábbi előzetes kérdésekre kerestük a választ:

Mit jelent az, hogy a kormány mai gyakorlata fenntarthatatlan, az ellenzék tervei és ígéretei pedig megvalósíthatatlanok?

Hogyan alakulnak az érintett korcsoportok demográfiai folyamatai, mekkora mozgástere van az értelmes politikának, illetve a társadalmi erők kiegyezésének?

A most dolgozók tényleg teherviselő, hoppon maradt, reményt vesztett és nyomorba tartó milliók?

Milyen rendszert kell választanunk és bevezetnünk? Lehetséges ebben a témában nemzeti konszenzust teremteni?

A nyugdíj a társadalom egészét érinti. Igaz ez akkor is, ha ennek tudatosságát meglehetősen kétségesé teszi a fiatalabb korosztályok mai magatartása, vagy éppen a nyugdíjkorhatárhoz most közelítők egy-két évtizeddel korábbi gyakorlata. Akkor, és most is, sokan könnyelműen lemondtak a rendszeres járulékfizetésről, a bejelentett munkahelyről, vagy valamennyi pénz zsebbe kapva minimálbéren kapcsolódnak a hivatalos Magyarországhoz. Meglehet, ezt sem akkor, sem most nem önként teszik. Már e gyakorlat felszámolásához is társadalmi összefogás szükséges.

Ebben a tömeges magatartásban erősen szerepet játszott és játszik az a vélekedés, hogy az állam által garantált nyugdíj (rendszer) bizonyosan tönkremegy, értékét veszti, és ezért már ma is értelmetlen áldozatot jelent. Ám ennek ellenére a nyugdíj-előtakarékosság ritka.

Érdekképviselőként természetesen fel kell lépünk az ilyen nézetek ellen, de még inkább meg kell akadályoznunk, hogy ez a jövendölés valósággá váljon. **Meggyőződünk arról, hogy a polgárok többsége nem ismeri, és nem érti a nyugdíjrendszer működését, ezért annak jellemzőit is be kell mutatnunk.** Annyi talán sokak előtt ismert, hogy a felhalmozott nyugdíjalapok jövedékeiből, kamataiból kifizető nyugdíjrendszerek összeomlása után a felosztó-kirovó rendszer az aktív korosztályok aktuális - jelen idejű - befizetéseiből fedezi a már nyugdíjasok folyamatos ellátását. Ez a kényes egyensúly növekvő, vagy egyensúlyban lévő társadalmak és gazdaságok esetén jól megőrizhető. Ha ez nem sikerül, be kell lépjen a költségvetés egésze, vagy a nyugdíjak tényleg elvesztik értéküket.

A mindenkori egyensúlyra kihat a szereplők tudatossága és a szabályozói környezet, de meghatározóbb a demográfiai és a gazdasági folyamatok alakulása.

A magyar népesség alakulásának, a felnövekvő nemzedékek gyermekvállalásának, ezen megszülető évfolyamok oktatásának és képzésének, és a főleg a fiatalabb korosztályok munkába lépésének helyszínében (félmillió gazdasági menekült) egyaránt kedvezőtlen folyamatokat tapasztalunk. **Ezek már évtizedes tendenciák, amelyek aggodásra okot adó mértékben lecsökkentették a befizető korosztályok létszámát és nem növelték kellő mértékben az aktív korosztályok jövedelemtermelő képességét, miközben a nyugdíjasok átlagéletkora, létszáma és ellátási költségei is folyamatosan növekednek.**

A magyar gazdaság várható közép- és hosszú távú pályáját ma évi átlagos (önerős) 2 %-os növekedésnél erősebb várakozásokra építeni kalandorság lenne. Figyelemmel arra, hogy az időskori függőségi hányad (a 19-64 közötti és a 65 év felettek aránya) tavaly 28% volt, s ez 2034-re 40 százalékra emelkedik, **tudatosan számolnunk kell a magyar társadalom jelentős elöregedésével.** Ez beavatkozás nélkül milliók öregségi nyomórát jelent, hozza el.

A folyamatot csak részlegesen ellensúlyozza, ha rövid átmenettel emeljük a nyugdíjkorhatárt, aminek persze józan korlátja van. Ráadásul tömeges jelenség, hogy a nyugdíjba készülő töredezett munkavisztonnyal, igazolhatatlan, vagy minimális befizetésekkel lefedett évekkel várják a nyugdíj megállapítását. Az ő munkanyugdíjuk bizonyosan rendkívül alacsony, az öregségi nyomor forrása lesz.

A nemzetközi gyakorlattól eltérően a korhatár alatti rokkantsági és egyéb nyugdíjasokat áttették a szociális rendszerbe, és ezzel, valamint a magánnyugdíj-pénztárak megszüntetésével a szűkített nyugdíj-rendszerben már (mégis) egyensúlyt tudtak kimutatni.

A magánnyugdíj-pénztárak megszerzése egyszeri, 9 százaléknyi GDP bevételt jelentett, valamint évente a GDP 1.3 százalékát kitevő megtakarítást a költségvetésnek, mert ezen „áttérési költségek” már nem a második pillérbe folytak be. Hosszú távon – esetleg - nehezen tartható a Nők40 megoldása, mert ez akár korhatár előtt is, de levonás nélkül teszi lehetővé a nyugdíjba vonulást. Az előrehozott nyugdíjak lehetőségének gyakorlati felszámolása megmeregítette a nyugdíjba vonulás keretrendszerét. **A nyugdíjjáradék-alap plafonjának megszüntetése később kezelhetetlenné váló extra nagy nyugdíjak kialakulásával fenyeget, ráadásul többnyire jóval az átlagéletkoron túl élő jómódú kedvezményezettek esetében.**

A megállapított nyugdíjak indexálását a vegyes svájci rendszerről átállították az árindexálásra. Mivel a Kormány 2010-et követően az inflációt rendszeresen, s bizonyára tudatosan rendre túltervezte, ez hat év távlatában azt eredményezte, hogy a dolgozó korosztályok jelentős reálbérvesztése mellett **a nyugdíjas korosztályok lényegében „visszakapták” a 2009-ben elveszített 13-dik havi nyugdíjat.** Ez tehát eddig nyereséges megoldás volt a nyugdíjasok számára, de most – amikor az infláció valóban elindult – s amikor 10-15-30 százalékos béremelkedés is tapasztalható, bizonyosan hátrányos lesz a nyugdíjak értékállóságára.

Hasonlóan a jövőben jelent egyre bővülő mértékű kockázatot, hogy a TB-járulék megoszlása és minősítése is megváltozott. A megoszlás aránya, ami szerint, eddig 17% a nyugdíjra, 27 % az egészségügyre fordult, 2017-től a nyugdíj kárára csökken (25.75), és ez olyan pályát feltételez, amelyben a nyugdíjkassza csak extrém módon emelkedő bérek esetén maradna egyensúlyban. **Ez felborítja azt az elvet, hogy a nyugdíjjáradék fedezze a**

nyugdíjat, az egészségügyi járulékok az egészségügyi kiadásokat. Ami egyébként biztosítaná a költségvetés és a nemzedékek közötti újraelosztás átláthatóságát is. A döntés, hogy a munkáltatói járulékot szociális hozzájárulási adónak (szochó) nevezték át, a jövőben a járulék utáni jogosultságokat is kétségessé teszi, s ez nem jó üzenet a biztosítás elv és a méltányosság híveinek. Végül ennek 5 %-os csökkentése tovább rongálta a belső arányokat, és a rendszer egyensúlyának esélyeit.

Amennyiben áttekintjük a társadalombiztosítás területén 2010-óta bevezetett változtatásokat, akkor azt kell látnunk, hogy **szinte mindegyik a romló gazdasági és egyéb folyamatok ellenére rövid távú, és már középtávon kifejezetten káros módosítás volt**, mert így próbálták a működés és teljesítőképesség viszonyait ideig-óráig fenntartani, de az így felélhető mozgástér mára elfogyni látszik. **Az egész rendszer igazságosságának összeomlását okozza** – bár ez már bonyolult matematikai érvelést kíván – **a jövedelemadó kulcsok egységesítése**, ami megszüntette, hogy a nagyobb jövedelem többet adózzon és ez 2017-től egységesen 15 % mértékű. Ez azt eredményezi, hogy **a kiskeresetűeknek egyre kisebb nettó bérük és kezdő nyugdíjuk lesz, míg a nagyobb jövedelem nagyobb nettó bért, és nagyobb kezdő nyugdíjat okoz.** Ez a folyamat már önmagában kiváltja a társadalmi jólét csökkenését, és a nyugdíjassza egyensúlyát tartósan veszélyezteti.

A megoldást keresve belátjuk és elismerjük, hogy a rendkívül bonyolult és többletényező folyamatok miatt többféle nyugdíjrendszer-modell és megoldás is optimálisnak tűnhet a különböző politikai erőviszonyoktól függően. Sürgető feladat tehát az érintett munkavállalók képzése, tudatosságának emelése, ezért propagálni kell a különböző alternatív előtakarékossági formákat is.

A magunk részéről elvárjuk és követeljük a visszatérést a rugalmas nyugdíjkorhatárhoz, azaz a korhatár emelése esetén is lehetővé kell tenni a korábbi nyugdíjba menetet, persze megfelelő évenkénti csökkentő százalékok mellett. **Ennek érdekében 3-4 évvel korábbra meg kell állapítani a minimális nyugdíjkorhatárt.** Az évenként csökkentő málsz mértéke évi 5-6 százalék lehetne. A szereplők tudatosságát erősítené, ha az egyéni nyugdíjszámlák mégis megvalósulnának. **A nyugdíjrendszer emelési módszerét tartósan az árindeflációra kell bízni, de korrekt nyugdíjas fogyasztási kosár alapján.**

Vissza kell állítani a járulékalap-plafont, meghatározva ezzel a maximális nyugdíjplafont is. **A keresetek és a nyugdíj kapcsolatának tartós és méltányos rendezése elképzelhetetlen a progresszív szja rendszer visszahozatala nélkül.** Hasonlóan halaszthatatlannak véljük, hogy **az egészségügyi (szociális) rendszerből ide átcsatornázott forrásokat visszajuttassák.** Kikerülhetetlen kényszer, és elvárjuk egy méltányos és kigazdálkodható, akár „csak” állampolgári alapon megállapított **nyugdíjminimum, vagy minimális nyugdíj** megállapítását, s erre épülne rá a munkanyugdíj-rendszer. Ezek együtt már fedezhetik a mindenkori minimálbérhez felérő ellátást. **A tömeges és öregkori elszegényedés veszélye elhárításra vár; nem ítélnénk nyomorra a társadalom egyötödét.**

Még számtalan vita van előttünk. Ennek előfeltétele, hogy a társadalom információs lemaradását e téren képesek legyünk behozni. **A jó – tehát társadalmilag elfogadott - nyugdíjpolitika csak nyílt és őszinte lehet; szolidáris, méltányos és fenntartható.**

Véglegesítő vitára bocsátva: 2017.május 26-án.

Boros Péterné

/ szerkesztette: ENAMI /